

Makó, 1910. december 24. – Budapest, 1971. május 11.

Apja zsellérsorból felemelkedett törpebirtokos, minden újra fogékony vállalkozó hagymakertész. Fia elemi és gimnáziumi tanulmányait Makón végezte, 1929–1934 között a szegedi Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karára járt. Hallgatóként szerepet vállalt a Bethlen Gábor Társaságban és a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumában, kapcsolatba került marxista iskolázottságú kommunista munkásokkal is. Hetedik gimnazista korától minden nyáron az országot járta; 1930-ban Ausztriába is eljutott. 1931-ben jelent meg első tanulmánya a Századunkban. 1935-ben kötött életre szóló barátságot iskolatársával, Bibó Istvánnal. Ebben az évben a makói hagymásszövetkezet ösztöndíjával öt hónapra nyugat-európai tanulmányútra ment, ahol a fejlett szövetkezetekről szerzett tapasztalatokat;

Lenin ott megismert írásai is alakították nézetrendszerét. Hazatérése után 1937. február 14-én a Makó és Vidéke Hagymakertészeinek Termelő és Értékesítő Szövetkezete igazgatóságába választották. A szülővárosában döntő politikai szerepet játszó Függetlenségi és 48-as Kossuth Párt titkáráként egyik kezdeményezője és vezetője az 1937 tavaszán létrehozott Márciusi Frontnak. 1937 októberében Budapestre költözött, a Parasztok című munkáját akarta befejezni; megjelent a Magyarország felfedezése sorozat keretében évtizedes falukutató munkájának első eredménye, a Futóhomok. 1938 tavaszán Illyés Gyula, Kovács Imre, Féja Géza, Veres Péter és ő írta alá a Márciusi Front programnyilatkozatát. 1939-ben a Márciusi Front szervezete szétszóródott, szervezői ezért alapították meg a Nemzeti Parasztpártot. Az alapításban Kovács Imre mellett a legfontosabb szerepet játszotta, az 1939. augusztus 20-án létrehozott tizenöt tagú végrehajtó bizottságba is beválasztották. A Szabad Szó szerkesztőbizottságának is tagja lett. Az 1930-as, 1940-es évtized fordulóján születtek legjelentősebb monográfiái. 1943-ban a népi írók balatonszárszói konferenciáján az egyik bevezető előadást tartotta, kiállt a szocializmus mellett. 1944 októberében a fronton át Szegedre jutott, ahol részt vett az Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakításában és az Ideiglenes Nemzeti Kormány előkészítésében. 1944 decemberében tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítő bizottságának. 1944. december 21-től Makó városát képviselte az újonnan összehívott parlamentben. Egy ideig tagja volt a Nemzetgyűlés politikai bizottságának. 1945. november 4-étől Somogy, 1947. augusztus 31-től Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, 1953. május 17-től élete végéig Bács-Kiskun megye országgyűlési képviselője.

A Dálnoki Miklós-kormányban 1944. december 22. és 1945. november 15. között belügyminiszter. Részt vett a kommunista vezetésű erőszak-apparátus kiépítésének. Az NPP Ideiglenes Intéző Bizottságának 1944 decemberétől, politikai bizottságának 1946 márciusától, végrehajtó bizottságának 1947 februárjától tagja. 1946 tavaszától lett a párt országos alelnöke, 1947 februárjától parasztpárti főtitkár. Az NPP balszárnyának vezéralakja, 1944. decemberben titokban belépett a Magyar Kommunista Pártba. Kovács Imre 1947. évi kizorítása után lényegében ő formálta a parasztpárt politikáját. Kezdetől fogva a

népfronteszmé lelkes híve és aktivistája: 1947-től az Országos Nemzeti Bizottság tagja, 1949-től a Magyar Függetlenségi Népfront Országos Tanácsának alelnöke. 1948-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. A Dobi-kormányban 1948. szeptember 9. és 1949. június 11. között államminiszter. A teljes kommunista hatalomátvétel után a Dobi- és a Rákosi-kormányokban 1953. július 4-ig földművelésügyi miniszter. Mint kormánytag közreműködött az 1950 és 1953 közötti időszak agrárpolitikájának, az erőszakos kollektivizálásnak a végrehajtásában. Tudomásul kellett vennie a polgárparaszság nagy részének kulákká minősítését és tömeges üldözését. Rokonszenvezett az 1953-as új gazdaságpolitikával, s így Nagy Imrével is. Az 1953. július 4-én megalakult Nagy-kormányban 1954. október 30-ig igazságügy-miniszter. Megbízásának különös jelentőséget adott a rehabilitációk megindítása. 1954. október 30-tól saját kérésére ismét átvette a földművelésügyi tárca vezetését. 1950 és 1954 között a Fővárosi Tanács tagja. 1954-től a HNF Országos Tanácsa elnökségének tagja. Nagy Imre leváltása után a Hegedüs-kormányban 1955. november 15-ig továbbra is földművelésügyi miniszter, majd 1956. október 31-ig a Minisztertanács elnökhelyettese. 1956. október–november fordulóján Nagy Imre egyik közeli munkatársa. A Nagy-kormány szűkebb kabinetjének államminiszteri rangban lévő tagja. Nyilvános egyetértését fejezte ki a többpártrendszerrel, és bejelentette a Nemzeti Parasztpárt újjáalakítását és az ideiglenes szervezőbizottság létrejöttét. A parasztpártiak szervezkedése egy másik szalon – Illyés, Féja, B. Farkas Ferenc – is megindult, akik körében megdöbbenést váltott ki, hogy éppen ő hívott fel a pártszervezésre, aki 1948–1949-ben kulcsszerepet játszott a párt elsorvasztásában. A Petőfi Párt vezetése „persona non grata”-nak tekintette. November 2-án a miniszterelnök kinevezte a szovjet hadsereg kivonásának részleteiről tárgyaló magyar delegáció tagjának. Egy nappal később a tököli szovjet katonai bázison Szerov KGB-tábornok a küldöttség többi tagjával együtt letartóztatta. Egy hónapig tartott kihallgatása és fogva tartása. A tárgyaló delegáció tagjai közül egyedül szabadon engedték. 1956-tól a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 1957. januártól az Agrárgazdasági Kutatóintézet Igazgatója. 1957. december 20-tól 1964. április 24-ig valamint 1970. február 5-étől haláláig az MTA főtítkára. Közben 1964 és 1970 között a HNF főtítkára. 1965. november 15-től haláláig tagja az Elnöki Tanácsnak. Az 1960-as években jelentős szerepet játszott a gazdasági reform előkészítésében, főként az 1967-es szövetkezeti törvény előmunkálataiban. Ekkor írt tanulmányaiban a tévesz–háztáji kapcsolat tisztázását, a csoport- és egyéni érdekeltséget teremtő ösztönzési rendszer kidolgozása foglalkoztatta. Élete során számtalan társadalmi szervezet, egyesület vezetője, így többek között 1947-től a Magyar–Lengyel Társaság társelnöke, az Országos Szövetkezeti Tanács és – 1948 decemberéig – a MOSZK alelnöke, a Tervgazdasági Tanács tagja. 1948-tól a Magyar–Bolgár és a Magyar–Jugoszláv Társaság társelnöke. Az MNB Főtanácsa, a Magyar Értelmiség Nemzeti Bizottsága és az MTA-t átszervező Magyar Tudományos Tanács tagja. 1949-től a Tanyai Tanács elnöke, 1949 és 1952 között a Népgazdasági Tanács tagja. 1950-től a Magyar–Szovjet Társaság elnöke. A Tudományos és Felsőoktatási Tanács, 1962-től a Szövetkezeti Tudományos Tanács elnöke. 1967-től a TOT tagja. 1951-től a református egyház országos főgondnoka.